

ІНТЕРЕС ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ЖИТТЄЗДІЙСНЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

Традиційно в психологічній науці інтерес розглядається в якості чинника, що визначає індивідуальність психічних процесів особистості. У зв'язку з чим, вся історія вивчення феномену інтересу – це спроба визначення його з трьох позицій: інтерес як потреба–мотив–спонукання; інтерес як спрямованість; інтерес як відношення. На наш погляд, жоден з напрямів не розкриває достеменної суті цього складного та унікального психологічного феномену.

Але перш ніж представити дещо іншу точку зору на феноменологію інтересу, зробимо короткий аналіз.

Історично перші спроби пояснення інтересу пов'язані із ствердженням, що в основі інтересу полягає потреба. Д.К. Гільов вважає, що інтерес виникає на основі усвідомлення та прийняття особистістю власної потреби, але нею не являється. За визначенням В.П. Грибанова, інтерес – це потреба у формі свідомого спонукання, що виявляється у вигляді бажань, намірів, прагнень та діяльнісних відносин. Слідом за ним переважна більшість авторів розглядає інтерес в якості спонукального механізму пізнання, тому особлива увага ними приділяється саме пізнавальному інтересу. Так на думку Г.І. Щукіної пізнавальний інтерес народжується з потреби у пізнанні. А М.І. Шевандрін кваліфікує інтерес як когнітивно-мотиваційний стан пізнавального характеру [4, 5].

Ясність у розрізненні феноменів потреби та інтересу вносить С.Л. Рубінштейн та показує, що потреба викликає бажання володіти предметом, а інтерес – ознайомитися з ним. З цього моменту виникає ряд мотиваційних концепцій інтересу. Наприклад, В.М. Максимова показує таку послідовність виникнення інтересу: пізнавальний інтерес як мотив діяльності сприяє появі пізнавальної потреби, а на основі пізнавальної потреби народжується пізнавальний інтерес як мотив дій. Психологічний словник В.П. Зінченко та Б.Г.Мещерякова представляє інтерес як мотив або мотиваційний стан. За А.В. Петровським, інтерес – це і є мотив, який виступає спонукальним механізмом пізнання [2, 4-5].

Отже, так чи інакше, представники першого напрямку розглядають інтерес в якості структурного елементу пізнавальної потреби особистості, що, на наш погляд, співвідноситься із семантикою самого слова «інтерес» у латинському походженні «interesse» – «мати важливе значення».

Другий напрям в історії становлення феномену інтересу пов'язує інтерес із спрямованістю: особистості (С.Л. Рубінштейн, К.К. Платонов, В.Б. Бондаревський); психічних процесів (Г.І. Щукіна); активності (А.К. Маркова, Л.М. Фридман, Т.О. Матис).

Представники третього напрямку розглядають інтерес як відношення: емоційно-пізнавальні відносини між суб'єктом та об'єктом (В.І. Ковальов, Н.Г. Морозова); вибіркоче відношення до оточуючого світу (Г.І. Щукіна); емоційний тон забарвлення уваги до предмету інтересу (Г.О. Люблінська).

Особливої уваги, на наш погляд, заслуговує діяльнісний підхід до розгляду феномену інтересу. Так за Гегелем, інтерес – це зміст тих потягів, на задоволення яких спрямована діяльність суб'єкту. На думку О.М. Леонтєва, С.Л. Рубінштейна, Ю.М. Швалба вихідним компонентом цілепокладання діяльності виступає саме інтерес, а не потреба (потреба – не цільова дія, а задачна). Ось чому, за Л.С. Виготським, чим більшою мірою індивід виступає суб'єктом різних видів діяльності, тим більш інтенсивно здійснюється процес соціалізації та індивідуалізації [1, 3, 7].

На сьогодні, коли в рамках ідеографічного підходу гуманітарної парадигми сучасної психологічної науки відбувається трансформація підходу до категорії «життя», феноменологія інтересу набуває нового значення та звучання. Розглядаючи *життя як діяльність*, К. Карпінський, Ю.М. Швалб описують життєдіяльність особистості як усвідомлене та цілеспрямоване перетворення нею об'єктивних обставин власного життя, а також як ініціативне встановлення та здійснення життєвих відносин у відповідності з природною динамікою [1, 6-7]. Життєдіяльність, за ними, це особлива форма людської діяльності, що спрямована на проектування та реалізацію індивідуального життєвого шляху. Вона регулюється динамічною системою сенсу життя де об'єктом життєдіяльності виступає індивідуальне життя, а суб'єктом – особистість в ролі суб'єкта життя. Цільова функція життєдіяльності – це проектування та творіння життєвого шляху. На сучасному етапі розвитку психологічної науки життя як усвідомлена реалізація особистісного потенціалу описується в категоріях: життєтворчості (М. Ануфрієв), життєздійснення (О. Асмолов), життєреалізації (Ю. Швалб). У зв'язку з чим, на наш погляд, важливо й доречно розглядати інтерес не як особистісну властивість та якість, а з точки зору необхідного атрибуту життя – автентичний (сущий) інтерес, життєвий інтерес.

Нам здається, що у цьому сенсі інтерес відступає ключовим механізмом становлення суб'єкту життя. Цікаво, що в латинській мові інтерес – *studium* – це устремління, заняття, пристрасть, старання та завзятість. Отже, автентичний (сущий) інтерес у сучасному розумінні – це відношення особистості до предмету інтересу не просто як до значущого та привабливого, а як до сенсу та цінності у межах власного життя! Такого роду інтерес робить будь-яку предметність «живим» суб'єктом діалогу (Ю.М. Швалб).

Ми вважаємо, що базовою внутрішньою детермінантою, яка забезпечує збереження динаміки поступового життєвого розвитку виступає саме такого роду особистий Інтерес. У зв'язку з цим, ми висуваємо наступні положення: 1) Інтерес надає процесу життєздійснення інтенцію життєреалізації; 2) Інтерес забезпечує реалізацію життя за принципами використання можливостей а ніж врахування обмежень; 3) модель життєреалізації за параметром Інтересу значною мірою відрізняється від інших моделей життєздійснення особистості; 4) Інтерес виводить життя індивіда за рамки минулого та майбутнього; 5) життєвий чи будь який інший проектний хід лежить у сфері Інтересу.

Ці та інші положення лежать в основі наших подальших теоретико-методологічних визначень та емпіричних досліджень.

Література:

1. Карпинский К.В. Жизнедеятельность как форма активности субъекта жизни / К.В. Карпинский // *Методология и история психологии*. – 2010. – Том 5. – Выпуск 1. – С. 184–202.
2. Ковалев В.И. Мотивы поведения и деятельности / В.И. Ковалев. – М.: Наука, 1988. – 192 с.
3. Леонтьев Д.А. Жизнетворчество как практика расширения мира / Д.А. Леонтьев // *I Всероссийская научно-практическая конференция по экзистенциальной психологии (материалы сообщений)*. – М.: Смысл, 2001. – С. 100–109.
4. Люблинская А.А. Детская психология / А.А. Люблинская. – М.: Просвещение, 1971. – 415 с.
5. Психологический словарь / Под ред. В.П. Зинченко, Б.Г. Мещерякова. – М.: Педагогика-Пресс, 1997. – 440 с.
6. Швалб Ю.М. О соотношении категорий «жизненный путь» и «образ жизни» личности / Ю.М. Швалб. – *Экология жизненного пространства человека. Избранные труды Ю.М. Швалба*. – К.: Изд-во ЭкоПсиЛаб, 2015. – С.51-63.
7. Швалб Ю.М. К определению понятий среды и пространства жизнедеятельности человека / Ю.М. Швалб. – *Экология жизненного пространства человека. Избранные труды Ю.М. Швалба*. – К.: Изд-во ЭкоПсиЛаб, 2015. – С. 11-21.

8. Щукина Г.И. Актуальные вопросы формирования интереса в обучении / Г.И. Щукина. – М., 1984. – 192 с.

УДК 159.9-057.875:81'24

Стуліка Олена Борисівна
кандидат психологічних наук, доцент
кафедри практичної психології МДУ

ІНШОМОВНА МОВЛЕННЄВА КОМПЕТЕНЦІЯ ЯК ЗАПОРУКА ПРОДУКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПСИХОЛОГА

Державна політика України у сфері реформування вищої освіти передбачає всебічний розвиток та впровадження інноваційних технологій навчання іноземній мові, що відповідає ідеям інтеграції вищої освіти України до єдиного європейського та всесвітнього простору освіти. Євроінтеграція створює досить сприятливі умови для розвитку науки та освіти, але при цьому ставиться питання про перехід від адаптаційного навчання до особистісно орієнтованого (В.П.Андрущенко, І.Д.Бех, В.Ю.Биков, І.А.Зязюн, В.Г. Кремень, В.І. Луговий, Н.Г.Ничкало, В.В.Олійник, І.Ф.Прокопенко, О.Г.Романовський, Л.Л.Товажнянський, К.Чеботарьов та ін.). Основною метою сучасної системи освіти є інтелектуальний і моральний розвиток особистості, формування творчого мислення та вміння працювати з інформацією іноземною мовою.

Отже, система освіти з оволодіння іноземною мовою має бути побудована таким чином, щоб надавати студентам можливість самостійно розмірковувати, співвідносити різні точки зору та формулювати свою власну точку зору. Особливості формування іншомовної комунікативної компетенції передбачають здатність слухати, розуміти, розмовляти і передавати інформацію іноземною мовою. Комунікативна компетенція є метою і результатом навчання, який стає реальним лише при наявності сформованої лінгвістичної компетенції та високої вмотивованості студентів. Принцип комунікативної спрямованості визначає зміст навчання - відбір та організацію лінгвістичного матеріалу, конкретизацію сфер і ситуацій спілкування, ставить викладача перед необхідністю відповідної організації навчального процесу, використання різноманітних організаційних форм для здійснення спілкування, що підвищують мотивацію навчання.[3]

Визначаючи потреби як початок діяльності, більшість вчених розглядає спілкування у співвідношенні з діяльністю, але підходить до цього по-різному: спілкування і діяльність - дві рівнозначні категорії буття людини (Б.Ф.Ломов, Л.П.Буєва); спілкування є одним із проявів діяльності (Г.М.Андрєєва); спілкування є особливий вид діяльності (О.М.Леонтьєв,